HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ה) [סוטה יב:], סנהדרין יט:, ג) גי' ע"י וכדביל, ד) [סנהדרין לג. ע"ז ועי' תוס' ברכות כו: ד"ה ואין איסור], ה) [נקמן טו:], ו) [צ"ל כנסת], ז) [צ"ל כניח וכן איתא בע"ז], ח) [פירוש ערוך של חזרת בע"ז], ט) [אסתר ב] ל"ל כניח, י) [מגמות פה:], ע) [אסתר ב], פ) [שם], צ) [שם], ק) [בע"י איתא בזה"ל תימה איתא שקראם יהודאין לפי שהיו משבט יהודה כדכתיב (דניאל ה) ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה וי"ל דאמיתי כר"ש בר נחמני דאמר בפרק חלק לג: דניאל מבני יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים,

תורה אור השלם

1. אֵיתַי בְּרֵין יְהוּדָאִין דִּי מִנֵּיתָ יְתָהוֹן עַל עֲבִידַת מְדִינַת בָּבֶל שַׁדְרַךְ מִישַׁךְ וְעֲבֵד נְגוֹ גְּבַרַיָּא אִלֶּךְ לָא שָׂמוּ עָלֶךְ מַלְכָּא טְעֵם לְאֱלָהָךְ לָא פָלְחִין וּלְצַלְמָא דְּהַבָּא דִּי הֲקִימְתָּ לָא סָגְדִין:
דניאל ג יב

2. וְאִשְׁתּוֹ הַיְּהוּדִיָּה יָלְדָה אֶת יֶרֶד אֲבִי גְדוֹר וְאֶת חֶבֶר אֲבִי שוֹכוֹ וְאֶת יְקוּתִיאֵל אֲבִי זָנוֹחַ וְאֵלֶּה בְּנֵי בִתְיָה בַּת פַּרְעֹה אֲשֶׁר לָקַח מָרֶד:
דברי הימים א ד יח

3. וְתָרֶד בַּת פַּרְעֹה וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכֹת עַל יַד הַיְאֹר וַתֵּרֶא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ וַתִּקָּחֵהָ:
שמות ב ה

4. אֲשֶׁר הָגְלָה מִירוּשָׁלִַם עִם הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הָגְלְתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲשֶׁר הָגְלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
אסתר ב ו

5. וַיְהִי אֹמֵן אֶת הֲדַסָּה הִיא אֶסְתֵּר בַּת דֹּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאֵם וְהַנַּעֲרָה יְפַת תֹּאַר וְטוֹבַת מַרְאֶה וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּהּ לְקָחָהּ מָרְדֳּכַי לוֹ לְבַת:
אסתר ב ז

6. רָאִיתִי הַלַּיְלָה וְהִנֵּה אִישׁ רֹכֵב עַל סוּס אָדֹם וְהוּא עֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים אֲדֻמִּים שְׂרֻקִּים וּלְבָנִים: זכריה א ח

7. אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ וְאֶת עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מָרְדֳּכַי וְאֶת מַאֲמַר מָרְדֳּכַי אֲסֶתֵר עֹשָׂה כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאֹמְנָה אִתּוֹ:
אסתר ב כ

8. וְלָרֹשׁ אֵין כֹּל כִּי אִם כִּבְשָׂה אַחַת קְטַנָּה אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּהָ וַתְּגַדֵּל עִמּוֹ וְעִם בָּנָיו יַחְדָּו מִפִּתּוֹ תֹאכַל וּמִכֹּסוֹ תִשְׁתֶּה
וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכַּב וַתְּהִי לוֹ כִּבְת: שמואל ב יב ג 9. וַתִּיטַב הַנַּעֲרָה בְעֵינָיו וַתִּשָּׂא חֶסֶד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֵת תַּמְרוּקֶיהָ וְאֶת מָנוֹתֶהָ לָתֶת לָהּ וְאֵת שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת הָרְאיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁנֶּהָ וְאֶת נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים: אסתר ב ט 10. וְיָדִי הַמֶּלְצַר נֹשֵׂא אֶת פִּתְבֶּגֶם וְיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְנֹתֵן לָהֶם זֵרֳעִים: דניאל א טז 11. וּבְהַגִּיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִקֵּץ הָיוֹת לָהּ כְּדָת הַנָּשִׁים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֵיהֶן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים: אסתר ב יב 12. בָּעֶרֶב הִיא בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה אֶל בֵּית הַנָּשִׁים שֵׁנִי אֶל יַד שַׁעַשְׁגַּז סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילַגְשִׁים לֹא תָבוֹא עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי אִם חָפֵץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרְאָה בְשֵׁם: אסתר ב יד 13. וּבְהַגִּיעַ תֹּר אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל דֹּד מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר לָקַח לוֹ לְבַת לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְּשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֵת אֲשֶׁר יֹאמַר הֲגַי סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רֹאֶיהָ: אסתר ב טו 14. וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶל בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא חֹדֶשׁ טֵבֵת בַּשְּׁנַת שְׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: אסתר ב טז 15. וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנָּשִׁים וַתִּשָּׂא חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלֹת כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיַּמְלִיכֵהָ תַּחַת וַשְׁתִּי: אסתר ב יז 16. וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָּדוֹל לְכָל שָׂרָיו וַעֲבָדָיו אֵת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וְהֲנָחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה וַיִּתֶּן מַשְׂאֵת בְּיַד הַמֶּלֶךְ: אסתר ב יח 17. וּבְהִקָּבֵץ בְּתוּלוֹת שֵׁנִית וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: אסתר ב יט

דלא קטליה דוד לשמעי דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן ומה שילם לי ימיני דלא קטליה שאול לאגג דאתיליד מיניה המן דמצער לישראל רבי יוחנן אמר לעולם מבנימן קאתי ואמאי קרי ליה יהודי על שום שכפר בע"ז שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי כדכתיב [1]איתי גוברין יהודאין וגו' רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי כל דבריך אחד הם ואנו יודעין לדורשן [2]ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בע"ז דכתיב [3]ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור [ט]ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ילדה והא רבויי רביתיה לומר לך [ז]שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד [א] שירד להם לישראל מן בימיו [ג]גדור שגדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה יקותיאל שקוו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל אבי אבי אבי אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות ואלה בני בתיה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את [פ] בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה [4]אשר הגלה מירושלם אמר רבא שגלה מעצמו [5]ויהי אומן את הדסה קרי לה הדסה וקרי לה אסתר תניא ר"מ אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה [6]על שם הצדיקים [7]שנקראו הדסים וכן הוא אומר [6]והוא עומד בין ההדסים רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה מסתרת דבריה שנאמר [7]אין אסתר מגדת את עמה וגו' ר' נחמיה אומר הדסה שמה ולמה נקראת אסתר שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתהר בן עזאי אומר אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית כהדסה ר' יהושע בן קרחה אמר [ס]אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה כי אין לה אב ואם ובמות אביה ואמה למה לי אמר רב אחא עיברתה מת אביה ילדתה מתה אמה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת תנא משום ר"מ אל תקרי לבת אלא לבית וכן הוא אומר [8]ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת משום דבחיקו תשכב הוות ליה [ט](לבת) אלא [ע](לבית) הכי נמי לבית [9]ואת שבע הנערות וגו' אמר רבא שהיתה מונה בהן ימי שבת וישנה ואת נערותיה וגו' אמר רב שהאכילה מאכל יהודי ושמואל אמר שהאכילה [פ]קדלי דחזירי ור' יוחנן אמר זרעונים וכן הוא אומר [10]ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים [11]ששה חדשים בשמן המור [צ]מאי שמן המור ר' חייא בר אבא אמר סטכת רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא רבי יהודה אומר אנפקינון שמן זית שלא הביא שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן את הבשר [12]בערב היא באה ובבקר היא שבה אמר רבי יוחנן מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא היה משמש מטתו ביום [13]ותהי אסתר נשאת חן אר"א [ק]מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו [14]ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת ירח שנהנה גוף מן הגוף [15]ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות אמר רב ביקש לטעום טעם בתולה טעם בעולה טעם [16]ויעש המלך משתה גדול עבד משתיא ולא גליא ליה דלי כרגא ולא גליא ליה שדר פרדישני ולא גליא ליה [17]ובהקבץ בתולות שנית וגו' אזיל שקל עצה ממרדכי אמר אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה ואפי' הכי לא גליא ליה דכתיב [7]אין אסתר מגדת מולדתה וגו' אמר רבי אלעזר מאי דכתיב

כל הכופר בע"ז נקרא יהודי שנאמר איתי גוברין יהודאין (פ).

על שם יהודי שהרי אמר בחלק (סנהדרין דף לג:) דלא הוו משבט יהודה: **אשר** הגלה שגלה מעצמו. ודריש ליה מדלא כתיב הוגלה: **קדלי** דחזירי. וח"ו היא לא היתה אוכלת: וטוגלת

לא

גמ' ואשתו היהודיה. עי' מ"ל ריש ויקרא: **שם** על שם הצדיקים. עי' ברכות דף כו ע"ב תוד"ה ואין איסור: **רש"י** ד"ה אסתהר ירח. כי ירח תרגומו סהרא (בראשית לז טו):

הגהות הב"ח

(פ) גמ' ויצל את בתיה בת פרעה: (ב) רש"י ד"ה כנסה אחת זו בת שפע: (ג) ד"ה מעדן מלהיב ומצהיל הסמ"ר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (שילד להם לישראל מן בימיו) תא"מ וכ"כ שהוליד מורה לישראל:

לעזי רש"י

בקונ"ש [בקונ"ש]. כתלי דבר אחר מלוחים.

מוסף רש"י

קדלי דחזירי. חזיריס ירמיסים שקורין בקונ"ש (חולין יז. ושם: כתלי). **סטכת.** לא איתפרש (פסחים מג.) לו: שקורין בלשמ"ל (מנחות פו.). **שלא הביאה שליש.** שלא ניטלה שליש (מו"ק ט:). **ולמה סכין אותו.** ליינו שמן סמור (שבת פ:). **שמשיר את השער.** לפי שהוא נוסר ויש בו כח (מנחות פו.). **ומעדן את הבשר.** אשקלייר"ש (פסחים מג.). **נדמתה לו כאומתו.** והיו אומריס בפיסס זו משלנו היא (לעיל ז.).

רבינו חננאל

כל המגדל יתום בתוך ביתו, מעלה עליו הכתוב כאילו הוא ילדו. **נקראת הדסה,** מפני דהיתה צדקת, שהצדיקים נקראין הדסין. **לקחה מרדכי לו לבת,** תנא משום ר' מאיר, לבית.

דלא קטליה דוד לשמעי דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן ומה שילם לי ימיני דלא קטליה שאול לאגג דאתיליד מיניה המן דמצער לישראל רבי יוחנן אמר לעולם מבנימן קאתי ואמאי קרי ליה יהודי על שום שכפר בע"ז שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי כדכתיב [1]איתי גוברין יהודאין וגו' רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי כל דבריך אחד הם ואנו יודעין לדורשן [2]ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בע"ז דכתיב [3]ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור [ט]ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ילדה והא רבויי רביתיה לומר לך [ז]שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד [א] שירד להם לישראל מן בימיו [ג]גדור שגדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה יקותיאל שקוו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל אבי אבי אבי אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות ואלה בני בתיה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את [פ] בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה [4]אשר הגלה מירושלם אמר רבא שגלה מעצמו [5]ויהי אומן את הדסה קרי לה הדסה וקרי לה אסתר תניא ר"מ אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה [6]על שם הצדיקים [7]שנקראו הדסים וכן הוא אומר [6]והוא עומד בין ההדסים רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה מסתרת דבריה שנאמר [7]אין אסתר מגדת את עמה וגו' ר' נחמיה אומר הדסה שמה ולמה נקראת אסתר שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתהר בן עזאי אומר אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית כהדסה ר' יהושע בן קרחה אמר [ס]אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה כי אין לה אב ואם ובמות אביה ואמה למה לי אמר רב אחא עיברתה מת אביה ילדתה מתה אמה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת תנא משום ר"מ אל תקרי לבת אלא לבית וכן הוא אומר [8]ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת משום דבחיקו תשכב הוות ליה [ט](לבת) אלא [ע](לבית) הכי נמי לבית [9]ואת שבע הנערות וגו' אמר רבא שהיתה מונה בהן ימי שבת וישנה ואת נערותיה וגו' אמר רב שהאכילה מאכל יהודי ושמואל אמר שהאכילה [פ]קדלי דחזירי ור' יוחנן אמר זרעונים וכן הוא אומר [10]ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים [11]ששה חדשים בשמן המור [צ]מאי שמן המור ר' חייא בר אבא אמר סטכת רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא רבי יהודה אומר אנפקינון שמן זית שלא הביא שליש ולמה סכין אותו שמשיר את השיער ומעדן את הבשר [12]בערב היא באה ובבקר היא שבה אמר רבי יוחנן מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא היה משמש מטתו ביום [13]ותהי אסתר נשאת חן אר"א [ק]מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו [14]ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת ירח שנהנה גוף מן הגוף [15]ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות אמר רב ביקש לטעום טעם בתולה טעם בעולה טעם [16]ויעש המלך משתה גדול עבד משתיא ולא גליא ליה דלי כרגא ולא גליא ליה שדר פרדישני ולא גליא ליה [17]ובהקבץ בתולות שנית וגו' אזיל שקל עצה ממרדכי אמר אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה ואפי' הכי לא גליא ליה דכתיב [7]אין אסתר מגדת מולדתה וגו' אמר רבי אלעזר מאי דכתיב

ה) דלא קטליה דוד לשמעי. שהיה חייב מיתה: **לאידך גיסא.** לצעקה ולא לשבח איש יהודי ואיש ימיני גרמו לי הלעג הזה: **איתי גוברין יהודאין כו'.** וסיפיה דקרא לאלהך לא פלחין: **כל דבריך אחד הן.** כנגד הספר היה אומר כל דבריך דברי הימים אחת הן הרבה שמות אתה מזכיר פלוני ופלוני וכולן אדם אחד הן: **ואנו יודעין לדורשן.** ואע"פ שסתמתם אותן אנו נותנין את לבינו עד שאנו יודעין לדורשן. משוס דאמרינן לעיל כל הכופר בע"ז נקרא יהודי נקט לה הכא: **ואשתו היהודיה וגו'.** והלא בתיה שמה דהא כתיב בסופיה ואלה בני בתיה: **לרחוץ.** לטבול ו) לשון גירות: **ואלא לגב שמו.** שבכלב משתעי קרא: הכי גרסינן **ושא בתיה שמרדה בגילולי בית אביה.** ולכך נשתנה שמה בליקוחין הללו: **שגלה מעצמו.** מדלא כתיב אשר היה מן הגולה אשר הגלתה וכתיב אשר הגלה עם הגולה משמע שלא היה כשאר ישראל שגלו על כרחן והוא גלה מעצמו כמו שעשה ירמיה שגלה מעצמו עד שאמר לו הקב"ה לחזור: **בין הדסים אשר במצולה.** בין הצדיקים שגלו לבבל. וכשכינה משתעי קרא: **אספסר.** ירח. יפה כלבנה: **ירקרוקת היתה.** כהדסה זו: **אלא חוט של חסד משוך עליה.** מאת הקב"ה לכך נראית יפה לאומות ולאחשורוש: **וכמות אביה ואמה מו ל"ל.** מאחר דכתיב ח) כי אין לה אב ואם אלא ללמדנו שאפי' יום אחד לא היה לה אב ואם: **נשעה שנתעברה אמה מת אביה.** ממנה שלא היה לה אב משעה שנראה להקרות אב: **וכשילדה אמה מתה.** ולא נראית לקרות אם: **ורש אין כל.** בתוריה משתעי קרא: **כבשה אחת.** (ט) בת שבע: **שהיתה מונה בהן ימי שבת.** שהיתה משרתת לה אחת באחד בשבת ואחת בשני בשבת ואחת בשלישי בשבת וכן כולן וכשהגיע יום שפתה של שבת יודעת שהיום שבת: י) **כפלי דחזירי.** בקוי"ש שמיניס. ומתוך אוכלה לא נענשה: **וכן הוא אומר.** שהזרעונים טובים לצדיקים להבדילן ממאכל טמא: **ויהי המלצר נושא את פת בגם ויין משתיהם וגו'.** וכתיב בהמוא עניא ומלקלת ימים עשרה נראה מראיהם טוב ובריאי בשר וגו': **אנפקינון שמן זית שלא הביא שליש.** גבי מנחות תנן ט) אין מדיחין אנפקינון ואם הביא פסול ועלה קאי ר' יהודה ואמר מהו אנפקינון: **מעדן.** (ג) מלהיב: **מגנותו של אותו רשע.** גנותו הוא זה שהוא בועל נשים ומשלחן: **שהגוף נהנה מן הגוף.** מפני הליכה. והעיל לך הכתוב שהיו מתכונין מן השמיס לתבנה על בעלה: **ביקש נעשוס כו'.** לכך נאמר מכל הנשים ומכל הבתולות: **עבד משתיא כו'.** חיזר לכמה עניים לפייסה שתגלה לו מולדתה ולא הועיל וסמוך לה להאי קרא ובהקבץ בתולות שנית וגו' אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה וגו' ע) עבד משתיא סעודה לכבודה מה שלא עשה בשאר נשים: **דלי כרגא.** אמר בשביל אסתר אני מניח לכם מכסי גולגולתכם היינו והמתה למדינות עשה ט): **שדר פרדישני.** דורונות לסריס בשמה והיינו דכתיב כ) ויתן משאת כיד המלך:

לא

גמ' (שילד להם לישראל מן בימיו) תא"מ וכ"כ שהוליד מורה לישראל: